

Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?

- Yrd. Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN*
- Bilm. Uzm. Saide ÖZBEY**

Özet

Erken çocukluk dönemi boyunca çocuk en çok aile ortamı içerisinde eğitim alır. Ailede alınan eğitim ileriki yıllara temel teşkil etmektedir. Bu açıdan aile, çocuğun eğitiminde hayati rol oynamaktadır. Değişen sosyal ve kültürel şartlarda ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda aile eğitim programları ile desteklenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aile eğitim programları ailelere hem ebeveynlikle ilgili bilgileri hem de çocuk bakım ve eğitimiyle ilgili bilgileri kazandırmaktadır. Aile eğitim programları, ailenin, çocukların okuldaki etkinliklerine de katılmalarını sağlamaktadır. Ailenin çocuklarının eğitimine katılmaları, eğitimin devamlılığını sağlamakta, çocukların kendine güven duygusu, akademik başarısı ve ailesi ile ilişkilerinde olumlu etkileri olmaktadır. Bu nedenle ailelerin ihtiyaçlarına göre farklı aile eğitim programlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, aile eğitim programı.

Abstract

Why Has There Been A Requirement for parent education Programmes? Why are parent education programmes important?

The child spends most of his time within the family environment in his early childhood period. The education received in the family forms a basis for the following years. In this respect, the family is of vital importance in the child's education. With changing social and cultural circumstances there has been a growing need to support families with parent education programmes about child development and Education Parent education programmes offer information to families about not only parenthood but also child care and education. Parent education programmes encourage families to participate in the child's school activities. The participation of the families contributes to the continuity in education and it also adds a lot to the child's self confidence, academic success and relations with the family. For this reason, the development and generalization of various parent education programmes according to the needs of families is required.

Key Words: Parent education, parent education programme.

*Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

**Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.

Giriş

Ebeveynler çocuklarının hayatta sahip oldukları en önemli öğretmenleridir. Çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel yönden gelişimi ilk olarak ailede başlamaktadır. Aile çocuğun okul başarısında ve olumlu davranışlar geliştirmesinde hayati rol oynamaktadır (Chow vd.,2004:4; PTA,2005:1). Çocuğun hayatında bu kadar önemli yere sahip ebeveynlerin ise hem ebeveyn olma becerileri hem de çocuk bakımı ve eğitimi konularında bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Değişen günümüz şartlarında ebeveynlere verilecek bu eğitimin, artık sistemli bir şekilde yapılması zorunluluğu ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Aile eğitim programları, aile eğitimi için birçok farklı yollar takip etse de özünde aynı amaca hizmet etmektedir. Bu programlar, ailelerin ebeveyn olmadaki sorumluluklarını kazanmalarına yardımcı olmak, aile bağına güçlendirmek, çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda aileleri bilgilendirmek, destek olmak (özellikle dezavantajlı çocuklar ve aileleri) ve çocukları okula başlarken öğrenmeye hazır hale getirmek gibi hedeflere sahiptirler. Başlangıçta toplum temelli küçük tanıtım programları olarak başlayan aile eğitimi ve destek programları daha sonra hem içerik hem de sayıca genişlemiş, karmaşıklaşmıştır. Bazı bölgelerde bu programlar geniş bir alana yayılarak o bölgeden finansal destek de almaya başlamıştır (Powel,1990; Gomby,2005:4).

Geliştirilen aile eğitim programlarının, çocuk eğitimi ve bakımı konusunda ebeveyn eğitimine büyük etkisi olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalar aile eğitim ve destek programlarına katılan ailelerde çocuklarda kendilerine güven duygusunu geliştirme, aile ve çocuk arasında olumlu ilişkiler kurma, çocukların okula karşı daha pozitif bakma ve okul başarısı gibi konularda etkili olduğunu ortaya koymuştur (Brown,1989:1; Funkhouser, 1999:2; Park,2003:1; Green,2003:12).

Aile Eğitim Programlarına Niçin Gerekseşim Duyulmuştur?

Aile eğitim programları temelde iki amaca hizmet etmektedir. Birincisi ailenin psikolojik ve

sosyal açıdan bulunduğu yaşam şartlarına adapte olabilmesine yardımcı olmak; diğeri ise çocukların eğitimlerinde aile ayağını güçlendirmektir (Cochran, 1988:26).

Son yıllarda toplumların değişen doğasında aileler daha zor şartlarda hayatlarını devam ettirmekte ve aileler çeşitli nedenlerle desteğe ve yardıma gereksinim duymaktadırlar. Bu nedenlerin başında geçmişte kolaylıkla ulaşılan informal sosyal destek ve bilgi kaynaklarına ulaşımın güçleşmesi gelmektedir. Çocuk yetiştirmek için tüm ailelerin hem duygusal olarak hem de uygulamada desteğe gereksinimi bulunmaktadır. Aynı zamanda aileler çocukların gelişimleri ve eğitimleri konusunda hem spesifik hem de temel bilgilere, tavsiyelere, geri bildirimlere ve aile içindeki problem durumlarında bilgi alabilecekleri bir kaynağa gereksinim duymaktadırlar. Geçtiğimiz yıllarda aileler genellikle bu bilgileri, informal yolla alabilmekte idiler. Geleneksel olarak aileler, ebeveynlik ve çocuk yetiştirme ile ilgili bilgileri, geniş aile içindeki büyüklerden ve arkadaşlardan, komşular arasındaki diğeri yaşlı ailelerden, köylerin yaşlılarından ya da din adamlarından almaktaydı (Hareven,1982;Coleman,1987; akt: Staton;Ooms, ve Owen 1991:4-5).

Günümüzdeki bazı sosyal, ekonomik ve demografik değişiklikler hareketliliğin artması, hem evde hem işte çalışmak zorunda olan aileler, daha fazla tek ebeveynli çocuk yetiştirme ve çekirdek aile gibi nedenler, ailelerde stresi artırmış ve ailelerin aile ve çocuk eğitimi konusunda destek alabilecekleri informal kaynaklara ulaşımı güçleştirmiştir. Hem komşuluk hem de sosyal kademelerde ailelerin ve çocukların birbiriyle işbirliği ve sorumluluk içinde hareket etmesi de azalmıştır. Endüstrileşme ile birlikte gelişen sosyal değişiklikler ebeveynlik ve çocuk sağlığı ve eğitimi konusundaki eğitimi zorunlu hale getirmiştir (Powell,1990:1). Aileler, yaşadıkları toplumun değer yargılarını da dikkate alarak, çocuklarını yetenekli bir yetişkin olarak yetiştirebilmek için, toplumun diğeri yetenekli bireylerine yakınlık, diğeri bakım alanlarında yeterlilik ve zor yaşam koşullarında ebeveynlikle ilgili motivasyona gereksinim duymaktadırlar. Aile eğitim ve destek programları ailelerin bu gereksinimini karşılamaktadır.

Aile eğitim programlarına duyulan gereksinimin nedenlerinden birisi de ebeveynlikle ilgili bilgilerin karmaşıklaşarak artmış olmasıdır. Günümüzde ebeveynlik artık içgüdüsel bir meslek olarak görülmemektedir. Aileler ebeveynlikle ilgili gelişmelerden oldukça şaşkın durumdadırlar. Çünkü ebeveynlik, daha önceki yıllarda olduğu gibi nesilden nesile geçerek tekrar edilen, değişime uğramamış bir meslek değildir. Uzmanlık alanlarının genişlemesi, medya kanalı ile bu bilgilerin paylaşılması günümüzde artık yüksek standartlara sahip aile kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu gün hala birçok aile, çocuklarına yeterince zaman ayıramamakta ve artan bir şekilde okul öncesi eğitim kurumlarına çocuklarını göndermektedirler. Üstelik sosyal değerler o kadar hızlı değişmektedir ki aileler bu değerler karşısında, özellikle ergenlik çağındaki çocuklarını nasıl eğitecekleri ve onlara nasıl davranacakları konusunda karmaşaya düşmektedirler. Bu eğilimlerin sonucunda aileler sık sık suçluluk, yetersizlik ve beceriksizlik duygularına kapılmaktadırlar (Powell,1990:1; Staton, Ooms, ve Owen 1991:4).

Çocuk yetiştirme konusundaki yetersizlik duyguları, ebeveynleri çocuk yetiştirme ile ilgili yeni arayışlara yönlendirmektedir. Ailelerin gereksinimi olan bilgilerin ise bir plan çerçevesinde verilmesi gerekmektedir. Aile eğitim programları, ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik geçmiş bilgileri dikkate alınarak ailelerin gereksinimi olan noktalarda onlara yol göstermektedir. Tüm bunların yanı sıra, anne ve baba adaylarını evlilik öncesi eğitmek, evlat edinmiş ya da edinecek ailelerin anne-babalık rolleri ile ilgili bilgi, beceri ve sorumluklarını geliştirmek de aile eğitim programlarının amaçlarının arasındadır (Tezel Şahin ve Ersoy, 1999:59-60).

Erkek ve kadının toplum içinde değişen rolleri nedeniyle anne ve babalık görevlerini de kesin sınırlarla ayırmak artık mümkün olmamaktadır. Babaların da artık çocukların bakım ve eğitimine aktif olarak katılmaları zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla babalar gerekli donanıma sahip olmasalar da çocukların bakım ve eğitimlerine katılmak durumdadırlar. Söz konusu durum babaların da anneler kadar çocuk bakımı ve eğitiminde bilgi ve

beceri kazanmasını gerektirmektedir (Tezel Şahin,2003: 460). Ayrıca başta düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde olmak üzere farklı sosyal ve kültürel yapıdaki ailelerde babaların uzun süre ev dışında çalışması ya da yorucu çalışma koşullarına sahip meslek grubunda olmaları, babaların çocukların eğitiminde kendilerini birinci derecede sorumlu hissetmemesine neden olmaktadır. Bu durum babaların çocukları ile iletişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kimmet, 2003:464). Bu nedenle aile eğitim programları sadece annelerin değil; babaların da eğitim almak için başvurabilecekleri kaynaklara duyulan gereksinimi karşılamaktadır.

Diğer taraftan sağlık, eğitim, sosyal ve ekonomik yönden devlet kurumlarından destek bekleyen aileler bu sorunlarını çözmek için nereye başvurabilecekleri konusunda belirsizlik yaşayabilmektedirler. Çocuklarının madde kullanımı, yoğun ergenlik sorunları, engelli çocuğa sahip olma vb. durumlarda ailelerin kendilerini yakından takip edebilecek desteğe gereksinimleri bulunmaktadır. Devletin ilgili kurumları söz konusu durumlarda ailelere destek olmakla birlikte yeterli olamamaktadır. Aile eğitimi ve destek programları söz konusu durumlarda boşlukları doldurmakta; aileleri ilgili kurumlara yönlendirmekte ve aileleri kendi sorunlarına çözüm bulma sürecinde aktif hale getirmektedir.

Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?

Aile eğitim programları, ailelerin ebeveynlik becerilerini ve bilgilerini geliştirme, çocuk gelişimi ve ailelerin yaşadığı sorunlarla pozitif yollarla başa çıkabilme ile ilgili öğrenme deneyimlerini geliştirmeye odaklanmış programlardır. Ailelerin ebeveyn olma becerilerini kazanmaları, aynı zamanda çocukların gelişim ve gereksinimlerine duyarlılığı da beraberinde getirmektedir (Bogenschneider ve Johnson, 2004:20).

Aile eğitim ve destek programları öncelikle çocukların okula hazır olmaları konusunda doğru ve dolaylı olarak etkiye sahiptir. Zihinsel gelişime yönelik yapılan araştırmalar, çocukların 5 yaşına kadar bilişsel, fiziksel, dil, sosyal ve

duygusal alanlarda gelişimlerinin üst düzeyde geliştirilebileceğini ortaya koymuştur. Aileler çocukların ilk öğretmenleri olması ve çocuklarla evde oldukça fazla zaman geçirmeleri nedeniyle çocukların gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle yaşamın ilk yıllarında özellikle ailelere verilecek çok yönlü eğitim önem taşımaktadır (Chow vd.,2004:3).

Etkili ebeveynlik, anne-baba olma becerilerini yeterince yerine getirebilmek olduğu kadar, çocuğun içinde bulunduğu çevreyi ve şartları da ayarlayabilmektir. Çocukların tüm gelişim alanlarındaki gereksinimlerine sorumluluk içinde cevap verebilmek, çocukların zihinsel gelişimini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Ebeveynin çocukların gelişim ve gereksinimlerine duyarsız davranmaları da zihinsel açıdan risk faktörü oluşturabilmektedir (Chow vd.,2004:3). Söz konusu duyarsızlık özellikle sosyal ve ekonomik yönden güçlük yaşayan ailelerde daha çok görülmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocukların okuldaki eğitimlerine katılım oranlarının sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ailelere göre daha az olduğunu ortaya koymuştur (Lewis,1992:4; Funkhouser, 1999:5).

Ayrıca risk grubundaki aileler, kendine güven-sizlik, çocuk bakımı ve eğitiminde yetersizlik, geçmişte okulla ilgili yaşanmış olumsuz deneyimler nedeniyle çocuklarının okuldaki eğitimlerine katılmama eğilimi göstermektedirler (Liontos,1991:2). Aileler çocuklarının okuldaki eğitimlerine katılmadıklarında çocuklar için ciddi olumsuzluklara neden olabilmektedir. Bu olumsuzlukların azaltılmasında aile eğitim programları önemli rol oynamaktadır. Programlar, ailelerin çocuklarının okuldaki eğitimine katılmalarının önemi üzerinde durarak, çocukların eğitiminde ebeveynin bir rolü olabileceği ve ailelerin okulla etkili bir iletişim içine girdiklerinde çocuğun okuldaki başarısının daha da artabileceği konusunda aileleri bilinçlendirmek açısından önem taşımaktadır (Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere,2003:440).

Aile eğitim programları, çocukların okulda ne yaptığı, eğitim ve öğretimin nasıl gerçekleştiği ve bu süreçte ailelerin kendilerine düşen rollerin ne olduğu ile ilgili bilinci kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Çocuğun eğitim süreci, sosyal ve

akademik anlamda bir dizi kararlar almayı ve uygulamayı içermektedir. Ebeveynlerin çocuğun okuluna karşı ilgisizliği, çocuğun akran ilişkilerine olumsuz yönde yansiyarak sosyal açıdan; akademik başarısı üzerine yansiyarak da çocuğu gelecekte edineceği meslek açısından olumsuz yönlendirebilmektedir. (Bogenschneider ve Johnson, 2004:20). Ayrıca aile eğitim programları çerçevesinde evde çocukla iletişimde bulunan, büyük kardeş, büyükanne vb. bireylerin de okuldaki eğitime katılmaları çocukların sağlıklı gelişim göstermelerinde önemli görülmektedir (Fagan ve Palm,2004:8,12).

Aile eğitimi ve destek programlarında, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelere, madde bağımlısı ailelere, evlilik dışı çocuk sahibi olmuş ebeveynlere ve küçük yaşta ebeveyn olmuş ailelere ulaşmak da hedeflenmektedir. Bu aileler bazen madde kullanımı, şiddet vb. özellikler geliştirerek çevreye zararlı olmaya başlayabilmektedirler. Diğer taraftan bu ailelerin çocukları okullarda risk grubundaki çocuklar olarak değerlendirilmektedir. Gereksinim duyduğu konularda sağlıklı ilgili profesyonellerden, sosyal hizmet uzmanlarından, eğitimcilerden yardım alan ve arayan aileler ise oldukça azdır (Staton;Ooms, ve Owen 1991:4; Klauke,1989:2). Söz konusu durum büyük kentlere göç etmiş ve bulunduğu yaşam şartlarına uyum sağlamaya çalışırken birçok farklı sosyal ve duygusal sorunlar yaşayan aileler için de geçerli olabilmektedir. Aile eğitim ve destek programları risk grubundaki bu ailelerin ekonomik zorluklarla başa çıkma, aile içi ilişkileri güçlendirme, çevresel baskılara ve tehlikelere karşı güçlendirme boyutunda ailelere önemli katkı sağlamaktadır (Kımmet,2003:467).

Diğer taraftan çocuk istismarı ve ihmalinin merkezinde, ailelerin karşılanmamış gereksinimleri ve çözülmemiş problemleri bulunmaktadır. Ayrıca bu konuda ebeveyn olma becerilerinin eksikliği de rol oynamaktadır. İyi anne-baba olma öğrenilebilmektedir. Aile eğitimi programları anne-babaların bu becerileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu eğitim çocukların güvenli ve duygusal yönden sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi konusunda ailelerin kapasitesini de arttırmaktadır (Chow vd.,2004:3).

Aile eğitimi ve destek programları; öncelikle ailelere kendi toplumlarında sosyal destek ve bilgi ağı sunmaktadır. Programlar, aileleri çocuk gelişimi ile ilgili bilgilendirmekte, ailelerin gereksinimlerini belirleyerek, aile fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri ve çocuklarının da uzun dönemde sosyal-duygusal yönden sağlıklı bir gelişim göstermeleri ve gelecekteki okul başarıları için ailelerin çocuklarına gerekli desteği sağlayabilecek bilgi ve beceriyi kazandırma açısından önem taşımaktadır. Aile eğitimi ve destek programlarında, ailelerle çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve dil gelişimlerini desteklemek için gerekli olan bilgilerin paylaşılması söz konusudur. Ailelere çocuklarının da gelişimlerini destekleyecek programlara birlikte katılmalarına fırsat verme ve ailelerin okuma-yazma, dil ve matematik becerilerini destekleme açısından da önemli bir boşluğu doldurmaktadır (Staton;Ooms, ve Owen 1991:7-8).

Sonuç ve Öneriler

Yaşamın ilk yılları bilişsel ve sosyal gelişim açısından kritik bir dönemdir. Bu kritik dönemde aile kurumu çocuğun yaşamında önemli bir etkiye sahiptir. Ailelerin özgüven duyguları, çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgileri ve yetenekleri çocuklarının sağlıklı gelişim göstermeleri üzerinde önemli etkiye sahiptir. Aileler, özellikle doğum, ailede ya da çocukta oluşan ciddi sağlık sorunları, tek başına çocuk (parçalanmış aile ya da evlilik dışı çocuk sahibi olma vb.) büyütmek zorunda kalma ve çocuk gelişimindeki bazı kritik dönemlerde (okul öncesi, ergenlik vb.) çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda desteğe gereksinim duymaktadırlar.

Yaşadığımız yüzyıldaki hızlı değişiklikler toplumun her alanında köklü değişikliklerle kendisini hissettirmektedir. Ancak temelde değişmeyen tek şey, ailenin çocuğun hayatının merkezinde olduğu ve olumlu ya da olumsuz çocuğun hayatına yön verdiği gerçeğidir. Bu nedenle aile eğitim programlarının gerekliliği artık tartışılmamakta; farklı aile eğitim programları geliştirme ve yaygınlaştırma çalışmaları yapılmaktadır. Bu bağlamda dikkate alınması gereken noktaları şöyle açıklayabilmek mümkündür:

•Aile eğitimi, evlilik kurumu gerçekleştiğinden sonraki zaman dilimine bırakılmamalıdır. Küçük yaşlardan itibaren ailenin önemi üzerinde durularak, özellikle sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmede her eğitim kademesinde ilgili konuları içeren dersler okutulmalıdır.

•Bilimsel bilgilere dayalı aile eğitimi (her konuda; çocuk yetiştirme, ebeveyn olma, eş olma vb.), özellikle küçük yaşlardan itibaren hem ailede hem de formal eğitimde verilmelidir. Ayrıca, doğru bilgiyi doğru zamanda alabilmek önem taşımaktadır:

•Evlilik kurumu ile hayatlarını birleştirmiş her birey anne-baba adayıdır. Ancak kurulan evlilik yeterince oturmadan çocuk sahibi olmamaları gerektiği bilinci eşlere verilmelidir.

•Eşler çocuk sahibi olmadan önce ebeveynlik kurslarına katılmalıdırlar. Gerekirse bu kurslar kadın doğum doktorları tarafından da, bebeğin hamilelikteki takibi süresince tavsiye edilebilir.

•Her yaş döneminin eğitimi spesifik bazı özellikler taşımaktadır. Bu nedenle ebeveynler, çocuklarının her yaş dönemine uygun eğitim programlarına katılmalıdırlar.

•Aile eğitim programlarına ailelerin katılımını sağlamada okulların rehberlik servislerine büyük görevler düşmektedir. Okul rehberlik servisleri, sorunlu öğrencilerin gönderildiği ve başvuran öğrencilerin etiketlendiği yerler olmaktan çıkarılarak daha işlevsel hale getirilmelidir. Okullarda her eğitim kademesinde (okulöncesi, ilk, orta, üniversite, çıraklık eğitimi vb.), okul bünyesindeki öğrencilerin ailelerinin gereksinimlerine uygun içeriğe sahip aile eğitimi programları, rehberlik servisleri tarafından düzenli olarak planlanmalıdır. Bu programlara katılan ailelerin sayısını arttırmak için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır.

•Aile eğitim programları okullar dışında da ailelerin rahatlıkla ulaşabileceği aile yaşam merkezleri, halk eğitim merkezleri gibi toplum merkezlerinde de düzenlenmelidir. Bu merkezlerde düzenlenecek programların yerel yönetimlerce desteklenmesiyle daha geniş kitlelere ulaşabilmek mümkün olacaktır.

•Ebeveynlerin çalışma koşulları dikkate alınarak, iş yerlerinde aile eğitim programları kurum yönetimi tarafından planlanmalıdır. Bu programlarda özellikle meslek gruplarının özelliği ve çalışma koşulları da dikkate alınarak teorik bilginin yanı sıra uygulamalı örnekler içeren çalışmalara da yer verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

•Kitle iletişim araçlarının aile kurumu üzerindeki etkisi de göz ardı edilmemelidir. Özellikle radyo ve televizyon gibi her dakika ailelerin yaşamında olan iletişim organlarında aileleri her konuda bilinçlendirecek programlar hazırlanarak uygun zaman dilimlerinde yayınlanmalıdır.

Kaynaklar

- Bogenschneider, K. ve Johnson, C. (2004). Family Involvement in Education: How Important Is It? What Can Legislators Do? Wisconsin Family Impact Seminear Briefing Report No.20,54pages.Universty of Wisconsin Center for Excellence in Family Studies.
- Brown, P.C.(1989). Involving Parents in the Education of Their Children. Eric Digest
- Chow, V. vd.(2004). Parenting and Family Support. UCLA Center Families and Communities. www.healthchild.ucla.edu
- Cochran M. (1988). Parental Empowerment in Family Matters: Lesson Learned from a research Program. Parent Education as Early Childhood Intervention: Emerging Directions in Theory, Research and Practice. (Ed: Douglas R. Powell). Published Praeger /Greenwood
- Powell, Douglas R. (1990). Parent Education and Support Programs. ED320661
- Fagan, J. ve Palm, G.(2004). Fathers and Early Childhood Programs. Thomson, Delmar Learning.
- Funkhouser, J.E. (1999). Family Involvement in Childrens Education: Successful Local Approaches: An Idea Book. DIANE Publishing

- Green, S. (2003). Reaching Out to Fathers :An Examination of Staff Efforts That Lead to Greater Father Involvement in Early Childhood Programs. Early Childhood Research&Practice. Fall.Vol:5. No:2
- Gomby, D.S.(2005). Home Visitation in 2005: Outcomes for Children and Parents. http://www.ced.org/docs/report/report_ivk_gomby_2005.pdf
- Kagan, S.L.(1995). The Changing Face of Parenting Education. ED3824406.
- Kimmet, E. (2003). Baba Destek Programı. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul
- Klauke, A.(1989). Coping with Changing Demographics ED315865
- Lewis, A. (1992). Helping Young Urban Parents Educate Themselves and Their Children. ERIC/CUE Digest, Number 85. ED355314
- Liontos, L. B. (1991). Involving At-Risk Families in Their Children's Education. ERIC Digest ED326925
- Ömeroğlu, E., Yazıcı, Z. Ve Dere, H. (2003). Okul Öncesi Eğitimi Kurumlarında Ebeveynin Eğitime Katılımı. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar (Yayıma Hazırlayan: Müzeyyen Sevinç). Morpa Kültür Yayınları. İstanbul.
- Park, J.(2003). A Family Perspective on Home Visiting Programs <http://www.uwex.edu/ces/familyimpact/reports/fia6.pdf>
- PTA. (2005). Father Involvement-Encouraging Dads to be Involved. <http://www.capta.org>
- Staton, J., Ooms, T. Owen, T.(1991). Family Resource, Support and Parent Education Programs: The Power of a Preventive Approach. Politic Institu for Family Impact Seminars, Washington, DC. 1-19.
- Tezel Şahin, F. (2003). Çocuğun Gelişimi ve Eğitiminde Babanın Rolü. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. (Yayıma Hazırlayan: Müzeyyen Sevinç). Morpa Kültür Yayınları. İstanbul.
- Tezel Şahin, F. ve Ersoy, Ö. (1999). 0-6 Yaş Döneminde Anne-Baba Eğitiminin Önemi. Mesleki Eğitimi Dergisi. Sayı: 1